

До Комисията по икономическа
политика, инвестиции и индустрия
при 52-то Народно събрание

**Относно: Предложение № 52-654-04-
180 от 09.10.2026 г. по Законопроекта
за потребителския кредит, № 52-602-
01-41, за второ гласуване**

СТАНОВИЩЕ

на НАЗП — Национална Асоциация за
защита на потребителите

ЕИК: 176883340

адрес: гр. София, ул. „Позитано“ № 9, вх. А,
ет. 4, офис 14

office@nazp.bg

представявано от Стоил Алипиев

Сдружението поддържа подаденото становище по законопроекта и с настоящото го допълва по повод Предложение № 52-654-04-180. Позицията ни произтича изцяло от интереса на потребителя и в няколко точки се разминава както с вносителите, така и с възразенията, които очакваме да бъдат направени от страна на кредиторите.

I. Накратко

- Подкрепяме ограничението, прието на първо гласуване, и настояваме то да бъде запазено в сегашния си обхват.
- Възразяваме срещу текстове, които стесняват обхвата на това ограничение и така отнемат защита на цели групи потребители.
- Възразяваме срещу правила, които заменят съществуваща забрана с изискване за отчетност.
- Възразяваме срещу санкции, от които ощетенят потребител не получава обезщетение.
- Настояваме за прецизиране на текстове, които са поставени в неподходящ раздел, съдържат недефинирани понятия или вътрешни противоречия.
- По-долу посочваме текстовете, които биха могли да имат негативно отражение върху потребителската защита.

II. Възразения по правната техника

1. Недефинирани понятия и вътрешно противоречие в чл. 22, ал. 6

Предложената редакция въвежда понятието „максималният разход по кредита“. То не е дефинирано нито в предложението, нито в законопроекта. Законопроектът използва последователно „общ разход по кредита за потребителя“ по § 1, т. 2 от допълнителните разпоредби и „общ размер на кредита“ по § 1, т. 8 — две различни величини. Остава неясно на коя от тях съответства новият термин, а от това зависи какъв е таванът на конкретния потребител.

Отделно, в рамките на една и съща алинея се сочат две различни изходни стойности: максималният разход за първите 30 дни е определен като 20 на сто от предоставената сума, а при изчисляването на дневната надбавка се изважда „първоначалните 15 на сто“. Разликата не е обяснена. Разпоредба, определяща пределна цена, не може да съдържа две числа за една и съща величина.

По същество ограничението се пренася върху изчислението по Приложение № 3 към чл. 22, ал. 2 и се натоварва с два допълнителни компонента — фиксиран праг за първите 30 дни и дневна надбавка, получена чрез деление на 365. Полученото изчисление е на три нива. Обръщаме внимание, че вносителите многократно, включително в заседание на комисията, определят годишния процент на разходите като показател, непонятен за потребителя. Предложението поставя именно този показател в основата на ново, по-сложно уравнение, абсолютно неразбираемо за потребителя. Един от най-важните критерии от потребителска гледна точка за ограничението е именно, то да е ясно и лесно проверимо. С това предложение се елиминира това.

2. Неподходящо систематично място и неподходяща величина — чл. 486, ал. 2

Чл. 486 е поместен в раздел VI, преименуван с т. 17 на „Просрочени задължения, мерки за предоставяне на отсрочка и предсрочна изискуемост“. Алинея 1 съответства на това предназначение и урежда дължимото при забава. Алинея 2 обаче включва в тавана и възнаградителната лихва, която не е разход във връзка със забава, а насрещна престация за ползването на предоставения капитал — граждански плод по смисъла на чл. 93 от Закона за задълженията и договорите, дължим и при изцяло редовно обслужване. Уреждането на таван върху редовната лихва в раздел за последиците от неизпълнението е систематично неправилно.

3. Две паралелни ограничения върху една и съща величина

Възнаградителната лихва вече е ограничена по чл. 22, ал. 5 и 6. Чл. 486, ал. 2 въвежда върху нея второ, независимо ограничение в размер на осемкратната законна лихва върху усвоената главница. Предложението не урежда кое от

двете се прилага при различен резултат. Потребителят не може да установи кой е неговият таван, а задълженото лице — кое правило да спазва.

4. Алтернативно възражение по чл. 48б, ал. 2 — изместване на съдебната преценка

Ако целта на алинеята е да ограничи не възнаградителната лихва, а плащанията с обезщетителен и санкционен характер при забава, възражението е различно, но също основателно. Размерът на неустойката подлежи на преценка от съда за всеки отделен случай — съобразно обезпечителната, обезщетителната и санкционната ѝ функция, преценени към момента на сключване на договора (Тълкувателно решение № 1 от 15.06.2010 г. по тълк. д. № 1/2009 г. на ОСТК на ВКС). Законово фиксиран максимум измества тази преценка и създава риск всичко под него да бъде възприемано като допустимо, вместо да бъде проверявано по същество.

5. Дерогиране на по-строга съществуваща защита — чл. 22а

Новият чл. 22а затвърждава широкото разбиране за общи разходи по кредита и в тази част го подкрепяме. Текстът обаче не съдържа забрана за обвързване на кредита с конкретно определен застраховател — изисква единствено разходът да бъде включен в общите разходи и да се вмести в тавана. По този начин защитата, която чл. 12, ал. 3 от Закона за кредитите за недвижими имоти на потребители урежда като забрана, тук се свежда до изискване за отчетност: кредиторът може да наложи застраховател по свой избор, стига сумата да се побира в ограничението.

Не оспорваме, че потребителят не е длъжен да сочи конкретна хипотеза по чл. 143 от Закона за защита на потребителите, за да бъде преценена неправомерността, и че квалификацията е служебно задължение на съда (Решение № 237 от 20.01.2017 г. по т. д. № 2927/2015 г. на ВКС, ТК, I т. о.). Този контрол обаче е последващ, преминава през съдебно производство и не замества изричната забрана, която действа предварително и за всички.

6. Санкционни състави, обвързани с актове без разширено действие

Чл. 90а свързва имуществена санкция и в крайна сметка заличаване от регистъра с използването на клауза след влязъл в сила съдебен акт, включително акт по индивидуален потребителски спор. Такъв акт има сила между страните по делото. Разширено действие спрямо неопределен кръг потребители е присъщо на производството по чл. 186 и следващите от Закона за защита на потребителите.

Самият Закон, че вписването в публичния регистър не създава презумпция за неправомерност в други договори и не разширява пределите на силата на

пресъдено нещо. Един и същ съдебен акт не може да има само информационна стойност по единия текст и да обосновава прекратяване на дейност по другия.

Неравноправност на една клауза се преценя след съпоставка първо с общото законодателство, след това с целия контекст на договора и чак тогава по индивидуални признаци дали създава неравновесие в правата на търговеца спрямо потребителя. Тъй като търговците по сегашния закон не се регулират секторно (както ВиК, електроснабдяване) то за тях няма държавен регулатор, който да утвърждава текст на общи условия или договори с потребители и всички договори са с различно съдържание. Именно поради това силата на пресъдено нещо при колективна защита на потребителите има отношение към неопределен кръг лица, но едва след определяне на засегнат колективен интерес, който е основание за допустимост на искова претенция и разглеждане на подобен спор по същество.

7. Недействителност, обусловена от обстоятелства без значение за потребителя — чл. 38

Сред новите основания за недействителност са чл. 16, ал. 3, 4, 7 и 8 и чл. 17, 18 и 19. Част от тях нямат отношение към това какво е получил и какво плаща потребителят: договор, сключен от разстояние след 22,00 ч., би бил недействителен изцяло, независимо че преддоговорната информация е пълна и условията са спазени. Недействителността не заличава задължението на потребителя — той връща главницата, — но прави отношението спорно за години и го поставя в положение да доказва и да чака.

III. Възражения по последиците за потребителя

1. Стесняването на обхвата отнема защита на цели групи

Приетата на първо гласуване редакция прилага абсолютното ограничение към всички кредити до три минимални работни заплати, за целия срок на издължаване. Предложението го ограничава до две минимални работни заплати и до срок от 365 дни.

Последицата е измерима. Потребител с кредит от 1 500 евро за срок от пет години днес е защитен с правилото, че общо не може да върне повече от 3 000 евро. По предложението този кредит остава извън правилото заради срока си и за него действа само ограничението върху годишния процент на разходите — при което общо дължимото може да достигне около 3 600 евро. Извън обхвата излизат и всички кредити между 1 240 и 1 860 евро.

Абсолютното ограничение има най-голямо значение именно при дългосрочните договори. Предложението го премахва там и го запазва там, където разликата е няколко евро.

2. Намаленото ниво на тавана може да се прояви като отказ от кредитиране, не като по-ниска цена

За кредит със срок една година таванът спада от 100 на сто от главницата на около 50,7 на сто. Данните от държави, въвели подобно ниво, сочат, че продуктът не поевтинява, а се оттегля. Обаче необходимостта на хората от подобен род финансиране няма да отпадне. Оттеглянето от пазара на високорисковите кредити определяме като риск за потребителите, нуждаещи се от тази услуга.

3. Забраната за всякакви такси се компенсира с по-строг подбор на клиенти

Т. 9 забранява таксата за приоритетно или експресно разглеждане, докато ал. 1 на същия член допуска такса за действително предоставена допълнителна услуга със самостоятелно съдържание. Експресното разглеждане е точно такава услуга и потребителят я избира доброволно. Отново се стига до намалена възможност от страна на потребителите за ползване на финансов ресурс. Директивата говори за финансово включване, а не за финансово изключване.

4. Чл. 486, ал. 4 поставя изрядния длъжник в по-лошо положение

След изчерпване на прага не се начислява нищо, включително законна лихва за забава. Потребител, който преустанови плащанията, спира да натрупва задължение. Отбелязваме и че в прага не влизат, а и няма как да влизат присъдените разноски по съдебно и изпълнително производство — когато обаче липсва стимул за плащане, защото не дължиш нищо, ако бавиш, по-бързо се стига до Съд. А там сметката на потребителя нараства с държавна такса, адвокатско възнаграждение и такси на съдебния изпълнител.

Мерките, които се предлагат относно ограничението на разходи на хартия изглеждат добре, но на практика няма да постигнат желания ефект и потребителят в крайна сметка няма да е по-защитен.

5. Заличаването по чл. 36 оставя потребителите без Кредитор, към който може да се обърне

Заличената институция не сключва нови договори, но заварените остават в сила. Със спирането на дейността на финансовата институция обаче остава отворен въпроса кой ще обслужва настоящите клиенти и кой ще удовлетворява исканията им. Към кого да се обръщат в случай на жалба, за реструктуриране на кредита, за издаване на документ, за връщане на надвзета сума. И ако финансовата институция фалира заради това, че е заличена, в случаи на искове срещу нея от потребители, как ще бъдат защитени правата им. Мярка, въведена в името на потребителите, ги поставя в по-неблагоприятно положение. Законът предвижда други способи срещу защита от неравноправни клаузи – колективни искове, разпореждане за прекратяване на нелоялна практика, парични санкции.

Последните, работят в полза на потребителя, но не и заличаването на финансовата институция.

6. Санкцията по чл. 90а не достига до ощетения потребител

Имуществената санкция постъпва в бюджета. Обезщетението на потребителя е уредено другаде и действа по силата на закона: неравноправната клауза е нищожна по чл. 146, ал. 1 от Закона за защита на потребителите, а платеното по нея подлежи на връщане. Ако целта е по-силна защита, мястото ѝ е в механизма за връщане на събраното.

7. Публичният регистър ще подведе потребителите, които се доверят на него

Потребител, намерил своята клауза в държавен регистър на неравноправните клаузи, основателно ще заключи, че въпросът е решен. Към това се прибавя, че противоположните решения по същия текст не се вписват никъде, а неравноправността се преценява спрямо конкретния договор и клауза, уговорена индивидуално, изобщо не е неравноправна. Потребителят получава едностранна картина с вид на официална информация.

IV. Икономическа и сравнителноправна обосновка на тавана от 100 на сто

Бързите кредити по естеството си струват повече от банковите, защото банките предоставят капитал при по-висока степен на обезпеченост, докато небанковите кредитори поемат именно риска, който банката не е приела да покрие. Това е и причина добросъвестният търговец на бързи кредити лесно да се слива в общественото съзнание с лихваря от сивия сектор — затова решението за размера на тавана не може да мине без трезва икономическа логика и без баланс между интересите на потребителя и на добросъвестния търговец: прекомерно високи разходи водят до риск от доживотна зависимост на потребителя от кредитора, а прекомерно ниски разходи премахват икономическата основа добросъвестни търговци изобщо да съществуват на пазара.

Въвеждането на таван на цената на бързия кредит е разумна и необходима мярка, но определящо е дали той действително изпълнява функциите си — включително дали потребителят получава ясна информация колко ще му струват взетите пари. Настоящият ограничител на практика многократно се заобикаля чрез такси за усвояване и за управление и други тактически прийоми, при което реалната крайна цена отново достига и надхвърля 100 на сто от главницата — без съгласието и знанието на потребителя.

Сравнението с водещи чужди модели е показателно. Във Великобритания за кратките кредити настоящият законопроект вече е по-строг от британския режим, а за по-дългите съвпада с него; таван под 100 на сто би направил България по-рестриктивна от Великобритания, въпреки че там потребителите

разполагат с много повече алтернативи в банковата система, докато у нас отказаните кандидати остават извън финансовия сектор и се насочват към сивия сектор.

Опорна точка остава и британският регулаторен опит: регулаторът на пазара на бързи кредити във Великобритания нееднократно е правил задълбочени прегледи на сектора и при всеки от тях е запазвал тавана от 100 на сто от главницата като единствения устойчив баланс между защита на потребителите и запазване на достъпа им до легален капитал. Там таванът действа като непреодолима граница за всички компоненти на цената — лихви и такси заедно, — което гарантира, че крайната цена не може да бъде заобиколена, и осигурява пълна прозрачност. България няма регулатор в тази сфера, а само контролен орган: в други чувствителни сектори с ограничена конкуренция или по-слаба позиция на потребителя — мобилни услуги, енергетика, топлинна енергия, водоснабдяване — функционират истински регулатори (Комисия за регулиране на съобщенията, Комисия за енергийно и водно регулиране), докато Комисията за защита на потребителите е контролен, а не регулаторен орган. Това прави стъпването върху доказан регулаторен опит, какъвто е британският, още по-основателно.

Ясно определен таван създава и условие за информиран избор: потребителят предварително знае, че цената на кредита не може да надхвърли договорения праг, и може да сравни офертите на двама-трима кредитори, за да избере икономически най-изгодната за себе си опция — избор, невъзможен при обръкваща и трудно съпоставима структура от такси и формули.

Измененията, направени до момента от Министерството на икономиката въз основа на мненията от работните срещи и обсъжданията, вече създават по-добра среда за работа на сектора в сравнение със стария закон — и остават съществено по-балансиран от предложението на група народни представители, което би изтласкало именно легалния сектор извън пазара, а не сивия.

Оставаме на разположение на комисията.

гр. София, 20.10.2026 г.

Стоил Алипиев

Председател на УС на НАЗП

НАЗП — Национална асоциация за защита на потребителите

Digitally signed document
with qualified signature.
20.10.2026 13:33:56 +03:00
Compliant with eIDAS